

- כיצד מתה שרה ע"י העקדה - הלא 'שלוחי מצוה' אינם ניזוקים..... 332
- כיצד לדרוש בציבור..... 336
- ריבוי שמותיו של אליעזר - עבד אברהם..... 349
- אילו תכונות עוברות לילדים..... 353
- גם הבהמות שבארץ ישראל - חכמים יותר מהבהמות שבשאר מקומות..... 357
- איסור נישואין במעשה של אליעזר..... 362
- הרבה יש להתבונן, מתי נקרא אליעזר 'עבד' מתי נקרא 'איש'..... 367
- האם אליעזר סופו טוב או מר..... 372
- מדוע חשבה 'שיחתם של עבדי אבות'..... 382
- טעם שאמרו בתחילה 'מה' יצא הדבר' - ואח"כ אמרו 'תשב הנערה'..... 389
- בזכות הכתובה נמצא שמו של הקב"ה שלם..... 400
- איך העביר אברהם הירושה מישמעאל הבכור - ונתן הכל ליצחק [לא יוכל לבכר]..... 402
- גדלות התשובה שעשה ישמעאל..... 404
- איך התיחד דוד עם 'איסור לא ירבה' - אבישג..... 406

נ-3700 פנינים ב-2 הכרכים יחד

פרשת חיי שרה

- גליון 19 -

ויהיו חיי שרה (כג א)

■ מדוע סיפר השטן לשרה שגלקח יצחק לעקידה

רש"י שאמר לה השטן שנשחט וכמעט שלא נשחט פרחתה נשמתה.

לשם מה אמר לה השטן כל זה?

א. נחל אליהו [התכוון שתמות] כדי שאברהם ויצחק יהיו 'בגדר תוהא על הראשונות', שיאמרו: 'זו התורה וזו שכרה'.

ב. א"ק, [לזכותה במצווה] כדי שתהא גם שרה שותפה למצות העקידה, ששמעה שנשחט, ושמה בליבה 'שהסכים למסור עצמו לעקידה', וכיון שגמרה בליבה והסכימה, נחשב לה הדבר לצדקה, כאילו התיעצו עמה בטרם העקידה*. ולפי"ז מובן מה שממשיך 'וכמעט שלא נשחט', דהיינו שלא רצה השטן לצערה שלא לצורך, ולאחר שהסכימה לעקידה, שוב חזר ואמר לה האמת.

■ מה הביאור ברש"י: 'שנשחט' ו'כמעט שלא נשחט'

'שנשחט' ו'כמעט שלא נשחט', מה הוא?

א. ראה מה שפירשנו קודם. ב. הזעזוע הלך וחזור הרג אותה. ג. העולם אמר 'בדרך צחות', שכששמעה [שלא נשחט] 'הבינה' שלא עמדו בנסיון, ומתה מחמת הצער. ד. אין הקב"ה מנסה אדם במה שאינו יכול לעמוד, והואיל ולא נצטוו על השחיטה, לא ניתן לשרה כח לעמוד בשחיטה.

* א"ק, ואם כנים אנחנו [שנחשבת שרה שותפה למצות עקידה], יבואר מדוע בכה אברהם רק מעט [לבכותה כ' קטנה], דאפשר שאין להצטער על המתים על קידוש ה' - ועל אלו שנסבב להם מיתה מחמת קידוש ה'.

שני חיי שרה (כג א)

■ כשיש לו תרעומת על חבירו - כיצד יאמר

רש"י כולם שווים לטובה.

א"ק, צ"ב, הרי אמרה לאברהם (טז ה): 'חמסי עליך', כשבקשת על עצמך - לא בקשת עלי, וא"כ לכל הפחות בזמן ש'כעסה' על אברהם, 'לא היתה בטובה'?

תשובה: יש לנו טעות! היא לא הרימה את קולה, ולא כעסה. אלא 'דיברה עם אברהם בלימוד', ואמרה ברוגע: יש לי 'שאלה בגמרא', מדוע כשבקשת עליך - לא בקשת עלי. [והיתה השאלה 'נשאלת ברוגע' כמו ששואלת עבור 'אשה אחרת' שאיננה מכירה אותה כלל].

■ כיצד שווים לטובה, והלא היתה עקרה 90 שנה?

תשובה [בהקדם], כאשר ישאלו אדם שהי' כל חייו 'מדוכא ביסורים' [דקות לפני מותו], האם כעת 'בדיעבד' אתה שמח ב'חבילת היסורים' שצברת בחיים?

אין ספק, שהוא ישיב: כיצד לא אשמח ב'עושר העצום' שצברתי, הלא הם [היסורים] מציבים אותי ומחזקים אותי ליום הדין [בשמים].

ובדומה לזה [אצל שרה], אם תכלית האדם 'לאכול ולשמוח בעוה"ז', כי אז אכן הפסידה שנים רבות, אבל כיוון שתכלית האדם, להאמין ולבטוח בקב"ה שכל מה שבא עליו, הכל לטובתו, נמצא ש-90 שנה אלו, נוצלו באופן מיטבי, להתעלות ברוחניות - ובוודאי 'כולם שווים לטובה'.

ומעתה צריך ביאור [בהיפוך], על הזמן שהיתה בטוב [מה תועלת יש בזמן הזה, והיכן כאן הטובה], כגון כשהתבשרה 'כעת חיה את יולדת בן'?

וע"ז באה התשובה, שכל רצונה בכך הוא כדי שימשיך את 'עבודת הכורא' בעולם, וכמו שהבאנו בשם הגרי"ז עה"פ (מו כט): 'ויבך על צואריו עוד (מו כט) 836'.

בקרית ארבע היא חברין (כג ב)

■ 'אשת נפל' - רמז לנפילים

'קרית ארבע', ע"ש ד' זוגות שנקברו, ד"א: ע"ש ד' ענקים (אחימן ששי ותלמי ואביהם).

א"ק, וסימנך (תהלים נח): 'נפל אשת בל חזו שמש' [א'ש'ת ר"ת שמש, 'נפל' שהיו מן הנפילים]. שו"ר שכבר קדמני החיד"א.

☆

שואל אילת: מדוע התורה מזכירה שם זה שקרוי ע"ש הרשעים?

א"ק, וי"ל הואיל ויכלו הענקים לגור בכל מקום שרצו, ובחרו בחברון, הרי לנו שבח ארץ ישראל.

ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת (כג ז)

■ מדוע קם - הרי ממילא בדעתו להשתחוות

א"ק, ויקם אברהם וישתחו, מדוע קם, הלא ממילא צריך להפיל עצמו ולהשתחוות?

וי"ל ע"פ מ"ב (א"ח קיג): המתפלל שמונה עשר בכפיפה, כשמגיע למקום שצריך להשתחוות, צריך לזקוף עצמו קודם, כדי שיהא ניכר שמשתחוה.

עוד צ"ב דמשמע שעכשיו קם, והרי עוד לפני כן קם, כדכתיב: 'ויקם אברהם מעל פני מתו' וצ"ל שקימה הראשונה, היינו 'קימה מועטת' שהתרחק מן המת, ולא הי' בה זקיפת גופו.

פיגעו לי בעפרון בצחר (כג ח)

■ 'פיגעו לי בעפרון' - מדוע אין כאן איסור 'לא תחמוד'

א"ק, צ"ב הלא זה ה'אופן המהודר' שעוברים על 'לא תחמוד' שמפציר ומרבה עליו רעים עד שימכור לו?

וכן כתב הר"מ (גזילה ואבידה פ"א הל' ט): כל החומד ביתו או כליו של חבירו... להכביד עליו רעים והפציר בו עד שלקחו ממנו, ואע"פ שנתן דמים רבים, הרי"ז עובר עליו בלא תעשה, שנאמר: 'לא תחמוד'.

אמנם הגר"ק אמר (גליון מים חיים 275) בענין 'לא תחמוד', דמסתבר: שאם מפציר 'עבור חבירו' אין איסור, וא"כ אפשר לתרץ שכאן אברהם מבקש עבור חבירו [שרה]. אך זה אינו: א. כי השדה נקנית לאברהם [המפציר]. ב. מלבד שקובר עתה את שרה, הלא עתיד להקבר 'אף הוא' שם.

א. ובפ' שמות, עה"פ, לא תחמוד (כ יג) 1328, הבאנו דעת רבינו יונה, דכש'משלם הרבה' [עד שהמוכר מתרצה בלב שלם ובנפש חפצה] אין איסור [לפי"ז אין כאן איסור].

ב. ועו"ל: כיון שזכות הקבורה' שייכת לאברהם, ליכא 'לא תחמוד', ראה מש"כ עה"פ (כג ד): 'גר ותושב אנכי עמכם' 337.

◀ ביני ובינך (כג טו)

רש"י, בין ב' אוהבים כמונו.

שומר אמת: ממתי היו אברהם ועפרון אוהבים?

ומתוך [בשם הרב מפוניבז']: אברהם - אוהב מצוות, ועפרון - אוהב ממון.

ואפשר לסדר שכל אחד יקבל את שהוא אוהב: אני אקבל כסף - ואתה תקבל מצוה.

◀ ויקם שדה עפרון (כג יז) | לאברהם למקנה (כג יח)

■ מדוע חולק ענין 'תקומת שדה עפרון' לשני פסוקים

א"ק, מה זה שעצר הפסוק באמצע המשפט, הלא צריך להיות בנשימה אחת: 'ויקם שדה עפרון ... לאברהם למקנה'?

תשובה, אלא שאכן [מוכרח כדפרש"י] דשני ענינים יש כאן: א. ששדה עפרון תקומה היתה לו שיצא מהדיוט ובא לידי מלך.

ב. שהשדה נקנה לאברהם.

◀ שים נא ירך תחת ירכי (כד ב)

■ האם בחיתוך כל הגיד מקיימים מצות מילה

א"ק, יל"ע האם חינוך חולה [בגיד] שצריך להוריד לו כל הגיד [ביום השמיני], כיצד ימולו אותו ביום השביעי, בפעמיים [שני חיתוכים] או בפעם אחת, כדלהלן:

[בפעמיים] האם ימולו קודם הערלה, כדי לקיים מצות מילה [ואח"כ יחתכו הגיד], או [בפעם אחת] יחתכו הגיד עם הערלה, ובהכי נמי מתקיימת 'מצות מילה'.

וזה תלוי במהות מצות מילה, שאם היא הסרת הערלה מהגיד אם כן חייבים לחתוך בשתי פעמים, ואם ענין מילה הוא הסרת הערלה מהגוף, אפשר לחתוך הגיד, ומקיימי בהכי שפיר מצות מילה.

ויש להוכיח [קצת] מאברהם, שמדוע לא אמר שים ירך על אזני, שהלא בכל גופו של אברהם נתקיימה מצות מילה, אלא חזינן שאין המצוה אלא על הגיד [ויחתכו פעמיים, אמנם יש לדחות - שאחז אלעזר במקום שנעשה בו 'מעשה המצוה'].

◀ ולקחת אשה לבני (כד ד)

■ מדוע הוצרך אלעזר לקדש את רבקה - ולא המתין שיקדשנה יצחק

א"ק, צ"ב מדוע אלעזר קידש את רבקה, הלא עדיף שיביאנה ליצחק, ד'מצוה בו יותר מבשלוחו'?

א"ק, ואפשר שהי' חשש שיחזרו בהם, אמנם הי' אפשר לקדש על תנאי, שאם יקדש יצחק בעצמו, יבטלו הקידושין שעשה אלעזר? ואולי כך באמת עשה. אמנם זה אינו דהלא עשו ברכת אירוסין [ולכך לקח עשרה גמלים - כנגד י' אנשים], ואם יבטלו הקידושין, נמצא דהוי ברכה לבטלה.

■ איך קידש אלעזר את רבקה עבור יצחק - הלא אסור לקדש האשה עד שיראנה

עוד מקשים: האין קידש אלעזר את רבקה בלא שיראנה יצחק? הלא איתא בגמ' (קידושין מא): אסור לאדם לקדש אשה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו?

ומתריצים: שהאסור [שלא לקדש בלא שיראנה תחילה, הוא] באדם שיסתכל אח"כ [שמא תתגנה], מה שאין כאן ה'אבות הקדושים', דוודאי נהגו כאברהם דכתיב בו (יב יא): 'הנה נא ידעתי' [שעד עתה לא הסתכל בה].

◀ לבני ליצחק (כד ז)

א"ק, כמו (כד ד): 'מדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה' [ב' מעלות: עבדי, משה], וכן כאן 'ביני' [מעלת בנו של אברהם], ועוד 'יצחק' מעלתו העצמית.

◀ והי' הנערה אשר אומר אליה (כד יד)

■ איך ידע אלעזר לאיזה נערה לגשת

הנה אלעזר אינו מבקש סיוע מהקב"ה כדי לדעת אל מי לגשת, אלא מבקש מהקב"ה: שלאחר שהוא 'יחליט מעצמו' על 'נערה מסוימת' שהיא המתאימה, שהקב"ה יאשר לו את 'נכונות בחירתו' ע"י סימן, וצ"ב כיצד ידע אל מי לפנות?

שו"ר שלא קשה כלל! שאין קושי להכיר 'נערה צנועה וחסודה', בתוך המון 'בנות כוחים', עפ"י זיו פנים, עפ"י צניעות המלבושים. והגם שיכירנה, רוצה מהקב"ה עוד סימן נוסף.

◀ והאיש משתאה לה מחריש (כד כא)

■ יש ענין להתבונן ו'להפנים' את הנס

'משתאה' פירש"י שהי' משתומם ומתבהל, שראה שקרוב הדבר להצליח.

א"ק, ומיהו לא מצאתי פירוש מילת 'מחריש'?

ואפתח אנא פתח לנפשאי, ואימא: דהיינו 'לשתוק', וזאת כדי 'להתבונן ולהפנים' את הנס, וכן (שמות יד יד): 'ה' ילחם לכם ואתם תחרישון', לא מצאתי הסבר ל'תחרישון', ונאמר כנ"ל.

ונראה, שזו היא ההנהגה הראויה בשעת הנס [שלא לעשות שום דבר שיסיח דעתו מהנס] אלא לשתוק ו'להפנים' ולהתבונן 'חסדי השי"ת'.

ומצאנו ענין להתבונן בנס, כדכתיב (שמות ב ד): 'ותתצב אחרות מרחוק לדעה מה יעשה לו', שהרי ידעה בוודאי שינצל [כי נתנבאה בעצמה, שהוא יהא מושיעם של ישראל] - אלא להפנים הנס / אמנם ברמב"ם (פט"ז מהל' טומאת צרעת ה"י) משמע [שהיתה שם מטעם אחר] שסיכנה עצמה ועמדה שם כדי להצילו.

◀ ויקוד האיש וישתחו לה' (כד כו)

■ גם כאשר נצחת את אויביך - אל תרקוד בפניהם

א"ק, ב' פעמים השתחוה אלעזר לה' - ובפעם השלישית לא, מדוע?

בפעם הראשונה כשהצליח למצוא את הנערה - השתחוה.

בפעם השני' כאשר הסכימו לתת לו את רבקה, ואמרו לו (כד נא): 'הנה רבקה לפניך קח ולך'.

ואילו בפעם השלישית, כאשר כל 'גורל המפעל' הי' תלוי בספק, שבקשו לעבד (כד נה): 'תשב הנערה אתנו ימים [שנה], והסכימו ביניהם (כד נז): 'נקרא לנערה ונשאלה את פיה' ... ותאמר [רבקה] 'אלך' [רש"י, אפי' אינכם רוצים]. אז לא כתוב שהשתחוה, וצ"ב מדוע?!

ואפשר שבב' פעמים הראשונות, אין בהשתחוואה משום 'התרסה' ו'התנשאות', אבל כאן אחר שהי' דין ודברים עם משפחת לבן [וניצחם], אם ישתחוה נראה שבא 'לחתום את נצחונם' על משפחתה, ואין זה מדרך המוסר.

◀ ותלד שרה בן לאדוני אחרי זקנתה (כד לו)

לא אמר הכתוב בזקנותה, שהרי חזרה לנערותה, אלא הי' זה אחרי זקנתה.

◀ אני טרם אכלה לדבר והנה רבקה יוצאת (כד מה)

■ הצלה מוכנה מראש - בזכות התפילה שתהא אח"כ

א"ק, לכאורה לא תפילתו הועילה! שהרי רבקה יצאה מביתה - עוד בטרם החל אלעזר להתפלל.

תשובה: לעיתים הקב"ה מכין ההצלה טרם התפילה, כי גלוי לפניו שעתידיה להיות תפילה [ונמצא שתפילתו אכן פעלה ההצלחה].

ויסוד זה [שהקב"ה מכין מראש הצלה על סמך העתיד] מביא המהרש"ם מברעזאן, שמצאנו ב'ארון אלוקים' (ש"ב ו יא) שהגיע לבית 'עובד אדום הגיתי', וילדו ו' בכרס אחד, והנה הם ילדו מיד בבוא הארון, וכיצד נעשה זה? הלא צריכים מעט חודשי עיבור?! אלא שהואיל וגלוי לפני הקב"ה העתיד [שיגיע הארון לביתם], זיכם מראש בעיבור מרובה, [אמנם שם מדובר בנס, ולא בתפילה, אך מ"מ יש לדמות].

ובזה אתי שפיר דאמר אלעזר (כד כז): 'אנכי בדרך' נחני ה' בית אחי אדוני', שהודה אלעזר על כך: שבטרם התפלל 'עוד בהיותו בדרך', כבר זימן לו ה' להוציא את רבקה מביתה.

◀ הנה רבקה לפניך קח ולך (כד נא)

'משאת המלך', 'הנה רבקה לפניך' משמע גם שלא מדעתה, ואילו אח"כ כתיב: 'נקרא לנערה ונשאלה את פיה', משמע דווקא מדעתה?

ותירץ, שכל עוד בתואל אביה הי' חי, בידה להשיא בתו הקטנה שלא מדעתה, אבל אחר שמת חזרו הקידושין להיות תלויים בדעתה.

להנצחות ובכל עניני הספר:

אימייל: 6916645@GMAIL.COM